

آموزش عالی جهانی در ۱۰ سال آینده

سیستم آموزش عالی در دنیا همواره در حال تغییر است. بسیاری از کشورهای غربی و آمریکایی به لطف کارشناسان خبره‌ای که در اختیار دارند، توانسته‌اند...

سیستم آموزش عالی در دنیا همواره در حال تغییر است. بسیاری از کشورهای غربی و آمریکایی به لطف کارشناسان خبره ای که در اختیار دارند، توانسته اند این حوزه را توسعه داده و از جدیدترین دانش و اطلاعات برای پیشبرد این سیستم استفاده کنند. اما برخی کشورهای آسیایی، آفریقایی و نقاط دیگر جهان گام هایی را برای توسعه برداشته اند که گاهی امیدوارکننده است و چشم انداز روشنی را پیش روی آموزش عالی آن کشور قرار می دهد، اما به طور کلی امر مسلم این است که دنیا در مسیری حرکت می کند که خواسته یا ناخواسته باید پیشرفت کرده و سیستم هایی جهانی را جایگزین سیستم های منحصر به هر کشوری کند.

به گزارش ایسنا، در سال ۲۰۰۶ بود که گروهی بین المللی از دانشمندان قرن جدید، گرد هم آمدند تا درمورد چالش های پیش روی آموزش عالی، از انبوه سازی این سیستم گرفته تا تبدیل آموزش عالی از یک سیستم دولتی به سیستمی خصوصی تا اقتصاد دانشی و تأثیر فناوری های جدید بحث و گفت و گو کنند. ۱۵ سال بعد، این چالش ها هنوز هم پابرجا است و همه گیری کرونا هم به تمام این مشکلات اضافه شده و کارشناسان بر این باورند که وقت آن رسیده نگاهی دوباره به این چالش ها داشته باشیم. انبوه سازی در مقیاس بزرگ تری پیشرفت کرده و به ویژه در کشورهای بسیار بزرگی چون چین و هند قابل مشاهده است. در کشورهایی که سیستم های انبوه آموزش عالی سال ها پیش در اواخر قرن بیستم تأسیس شده اند، اکنون انبوه سازی های پدیدآمده از اهداف اجتماعی مردم به مرز ۵۰ درصد یعنی میزان مشارکت بالا رسیده است. این منجر به شکل گیری سازمان ها و حاکمیت سیستم های ملی شده است. رشد سیستم های آموزش عالی همراه با بازاریابی، باعث افزایش طبقه بندی و تمایز شده است. این امر کل سیستم های آموزش عالی را در قالب طبقه بندی سازمانی، از کالج هایی با اعتبار پایین گرفته تا موسسات برتر رده بالا و نخبه، از دانشگاه های علمی- کاربردی گرفته تا دانشگاه های پژوهشی، به نوبه خود به معنای طبقه بندی حرفه دانشگاهی، مجموعه دانشجویی، مقاطع تحصیلات تکمیلی و ارزشی است که برای پژوهش قائل می شود.

طبقه بندی در حرفه آموزش بیشتر در موسسات آموزشی، به ویژه موسسات آموزش عالی انجام می شود که بین دانشکده های دائمی و مشروط یا دانشکده ای با قراردادهای کوتاه مدت و بین رشته ها و گروه ها انجام می شود. اقتصاد دانشی ادغام بیشتر فناوری های اطلاعاتی در زندگی روزمره نیز طی سال های اخیر پیشرفت کرده است. تنش میان انبوه سازی مداوم و اهمیت آموزش عالی برای اقتصاد دانشی منجر به بازاریابی و طبقه بندی بیشتر در آموزش عالی شده است. ترکیب بازاریابی و طبقه بندی، به طور فزاینده ای باعث تحول آموزش عالی از جنبه دولتی به خصوصی طی ۱۵ سال گذشته شده است.

رویکردی به جهانی سازی آموزش عالی

ازجمله تغییرات مهمی که در سال های اخیر در سیستم آموزش عالی دیده شده، گرایش کشورها و نظام های آموزشی به جهانی سازی و بین المللی کردن است. در ابتدای قرن، پیش بینی می شد جهانی سازی نتولیرال گردش جهانی استعدادها و همکاری های بین المللی را افزایش داده و مرزهای دولتی و ملی را نیز ضعیف کرده است. دو دهه بعد، کارشناسان متوجه شدند درحالی که جابه جایی دانشجویان بین المللی و تحقیقات مشارکتی بین المللی، بخش مهمی از آموزش عالی را به خود اختصاص داده اند، نقش دولت کاهش نیافته و اینکه نگرش دولت های ملی و عموم مردم نسبت به جهانی سازی دانشگاه ها و آموزش عالی مثبت است، بسیار بحث برانگیز شده است.

افزایش موانع دریافت ویزای دانشجویان بین المللی در آمریکا و انگلیس یکی از نمونه های این روند به شمار می رود. جابه جایی دانشگاه اروپای مرکزی از بوداپست به وین -مورد تیره و تاری که بین آمریکا و چین حکمفرماست- همکاری های بین المللی این دو کشور را هم در زمینه آموزش عالی و پژوهش به خطر انداخته است. ازسوی دیگر، جهانی سازی آموزش عالی دانشگاهی در دنیا تمرکز بیشتری بر بازار، درآمد و اعتبار داشته و تمرکز خاصی روی جابه جایی دانشجویان دارد و تأکیدی بر نخبه گرایی و انحصارطلبی ندارد. جدیدترین و جدی ترین چالشی که امروزه سیستم آموزش عالی را درگیر کرده، همه گیری جهانی کووید-۱۹ است که بر تمام ابعاد جامعه و اقتصاد کشورهای دنیا سایه انداخته و این تأثیر همه جانبه باتوجه به تداوم این ویروس، در آینده هم ادامه خواهد داشت. کارشناسان حوزه آموزش عالی همچنان اعلام کرده اند باید پیامدهای این موج همه گیری را در میان مدت و بلندمدت مشاهده کرد.

از یک سو بی عدالتی در دسترسی به فناوری های دیجیتال و یادگیری آنلاین بارز است، به طوری که بیشتر نابرابری های اجتماعی را در نسل درگیر با این مسائل چه در سطح ملی و چه در سطح جهانی تحت تأثیر قرار خواهد داد. دانشجویان پیش تر هم با فقدان ساعت های آزمایشگاه و دیگر فعالیت های عملی و کارآموزی مواجه بوده اند. فروپاشی اقتصادی کشورها به ویژه در یک سال ونیم اخیر بعد از همه گیری کرونا، چشم انداز اشتغال فارغ التحصیلان آموزش عالی را کاهش داده است. کاهش جابه جایی دانشجویان و عدم اطمینان از شیوه آموزش و وضعیت مراقبت های بهداشتی در کشورهای پذیرنده دانشجویان بین المللی، کاهش آموزش بین فرهنگی را به دنبال خواهد داشت و علاوه بر آن، بودجه موسسات آموزش عالی را که به هزینه دانشجویان بین المللی بستگی دارند، به خطر می اندازد.

دستیابی به منافع مشترک

ازسوی دیگر، همه گیری ویروس کرونا هم مانند دیگر بحران های جهانی، فرصت های جدیدی را برای بهتر یا بدتر شدن وضعیت آموزش عالی ایجاد می کند. این مساله بر پیوند و ارتباط متقابل جهان ما و اهمیت درک آنچه برای منافع مشترک تمام جوامع مفید است و همچنین نیاز به تغییر تمرکز جهانی سازی بازار انحصاری و شهرت محور برای تمرکز بیشتر بر یادگیری جهانی تأکید می کند. درحالی که دوگانگی منافع دولتی/ خصوصی بیشتر موردتوجه حوزه دانشگاهی قرار گرفته، اما زمان آن رسیده است که مفاهیم کاربردی مفهوم منافع مشترک را در آموزش عالی بررسی کنیم.

برخی موضوعات اساسی در آموزش عالی ازجمله هدف آموزش عالی؛ ارتباط میان آموزش عالی و دنیای کار و دیگر دامنه های زندگی؛ نقش آموزش عالی در بهبود وضعیت جامعه؛ و نقش آموزش عالی در ایجاد جهانی پاک تر با شیوع همه گیری کرونا بیشتر خود را نشان داده است. زمان آن رسیده است که راه های بهتر و جدیدتری را برای سازمان دهی مناسب تر آموزش عالی و جامعه پیشنهاد دهیم.

دهه های پیش رو را دریابید

برخی کارشناسان و دانشمندان طی ۱۵ سال گذشته در قالب کتابی به نام «دهه پیش رو»، به شغل های دانشگاهی، نابرابری جنسیتی، حاکمیت و نقش دانشگاه ها در جامعه، مساله دسترسی به آموزش عالی و ترکیب بخش خصوصی و دولتی در آموزش عالی و ابعاد جهانی سازی آموزش عالی پرداخته اند. نویسندگانی از سراسر جهان ازمنظر موضوعی و جغرافیایی مختلف به این موضوعات می پردازند. وقتی صحبت از حرفه دانشگاهی می شود، در این کتاب ارزیابی خارجی بهره وری پژوهشی، نسبت روبه رشد دانشکده های احتمالی و نابرابری جنسیتی مطرح می شود. ارزیابی عملکردی در بین چالش هایی است که ۱۵ سال پیش هم مطرح بوده است، اما در حال حاضر داده های کلان و سیستم های پاسخگویی گسترده تر، امکان بیشتری برای عملکرد و در نتیجه رفتار اعضای هیات علمی فراهم می کنند.

برخی کارشناسان این گونه استدلال می کنند که سیستم های ارزیابی عملکردی که ازسوی شرکت های خارجی اداره می شوند، ارزیابی علمی را از جامعه دانشگاهی دور کرده اند. فرهنگ تحمیل شده رقابتی و عدم حمایت اعضای هیات علمی دائمی از همکاران خود که دارای قراردادهای کوتاه مدت هستند، حرفه دانشگاهی را در داخل تقسیم کرده و هویت علمی را تضعیف می کند. روند فزاینده دانشگاهیان برای تبدیل شدن به افراد حرفه ای جدید با منافع محدود شخصی که تحت کنترل از خارج هستند، ارزش های علمی، نمایندگی دانشگاهی و دستیابی به منافع عمومی را که در هسته آموزش عالی است، تضعیف می کند. پیشرفت در زمینه برخورد با زنان در آموزش عالی به طور قطع در سال های اخیر صورت گرفته، اما حتی در کشورهای اروپایی هنوز هم برابری جنسیتی حاصل نشده است. بخش دسترسی و نابرابری در آموزش عالی، پیشرفت هایی را در این زمینه طی سال های اخیر موردتوجه قرار داده است. پذیرش های جامع به عنوان ابزاری که انواع ویژگی های یک داوطلب را در چارچوب فرصت های موجود ارزیابی می کند، روشی است که تنها چند کشور، یعنی آمریکا و هنگ کنگ دنبال می کنند. در موارد دیگر مانند پذیرش های عقلانی در انگلیس، چنین رویکردی تنها آن دسته از مدارک تحصیلی را پوشش می دهد که در متن فرصت ها گرفته شده است. کارشناسان به تحقیق درمورد بقای مسیرهای شغلی درمقابل آموزش عالی می پردازند و این خطر وجود دارد که کشورهای درحال توسعه، با نادیده گرفتن ارزش شغل های حرفه ای در سیاست های گسترش مشارکتی، موانع بیشتری را برای فرصت های آموزشی ایجاد کنند. کارشناسان و دانشمندان از دیدگاه تاریخی بر نقش حیاتی شهروندی برای دانشجویان و اعضای هیات علمی تمرکز می کنند.

آنها در بحث حاکمیت و نقش آموزش عالی در جامعه نشان می دهند سیاست های فراملی که از طریق اتحادیه اروپا و OECD ایجاد شده، منجر به تلاقی سیاست ها در کشورهای اروپایی می شود، اما در نتایج مشابه با سرعت و الگوی سیاست های حاکمیتی شکل نگرفته است. در این میان، دو چالش پیش رو وجود دارد: تمایز بیشتر سیاست ها و فقدان گزینه های کاری برای مدل های حاکمیت نتولیبرال با تأثیر منفی آنها، به ویژه روی بهره وری پژوهشی. کارشناسان نشان می دهند که چگونه مشارکت

بالا در آموزش عالی طبقه بندی شده می تواند با ایجاد گروه های بزرگ در آموزش عالی که از درآمد بالاتر برخوردار نیستند، منجر به ایجاد شکاف فرهنگی در جوامع شود. باید تجدیدنظری در اهداف آموزش عالی و روابط بین آموزش عالی و دنیای کار انجام شود. آنها چالش های بیشتر هماهنگی سیستم های آموزشی عالی ملی را با افزایش تمایز آنها برجسته می کنند. چالش هایی که پیش روی متعادل سازی جاه طلبی ها برای ایجاد کلاس جهانی در تولید تحقیقات قرار دارند، در عین حال تامین نیازهای محلی از طریق کمک به جبران نابرابری ها و بی عدالتی های گذشته بررسی شده است. در نهایت، کارشناسان موضوعات بودجه ای، از جمله تغییر روند از بودجه دولتی به خصوصی و تمرکز فزاینده منابع و انتخاب پذیری بودجه و چالش های بین المللی را بررسی کرده اند. آنها در سناریویی احتمالی برای آینده آموزش عالی، مروری کلی بر روند بودجه را شامل تقویت طبقه بندی و نابرابری های اجتماعی ارائه می دهند. مورد دیگر، کاهش روندهایی است که در آن نابرابری اجتماعی مداوم، سیاست های بودجه ای را تغییر می دهد. افزایش روند جهانی سازی دانشگاه ها در یک دهه گذشته، همراه با تقاضا برای اقتصاد دانشی، باعث شده رویکرد استراتژیکی برای بین المللی سازی در آموزش عالی توسعه یابد. دانشمندان تاکید کرده اند امروزه بسیاری از ارزش های سنتی مرتبط با مشارکت در معرض خطر هستند و در حال حاضر، مسیر این تمرکز بر یادگیری جهانی در کل سیستم آموزش عالی در دنیا تغییر یافته است. آنها گام های مثبتی را ارائه کرده اند که اهمیت تقویت و حمایت از اهمیت مداوم بین المللی شدن آموزش عالی را در نظم جهانی نشان می دهد.

مشارکت بین المللی

کارشناسان در طرح دانش پژوهان قرن جدید، ابداعی نوآورانه و جهانی را پیرامون پیشبرد درک متقابل بین المللی و ارائه فرصت های مطالعه مشترک ارائه داده اند. نه تنها گروه های تحقیقاتی مشترک در زمینه موضوعات اصلی به انتشار این موضوعات ادامه می دهند، بلکه علایق مشترک جدیدی نیز پیدا کرده اند و هنوز هم در سطح جهانی و آنلاین با هم مشارکت می کنند و ایده های جدید را مورد بحث قرار می دهند. امروزه که همه چیز با سرعت بالایی پیش می رود، هنگامی که توازن نیروهای ژئوپلیتیکی در حال تغییر است، فعالیت های مشترک هنوز هم می توانند نشانه مثبتی برای اقدامات لازم در پیشبرد اهداف باشند. چالش های آموزش عالی همچنان پابرجا خواهند بود و تغییر چنین فشارهایی مانند تغییرات آب و هوایی، عفونت های ویروسی و تغییر دنیا همچنان ادامه دارد. این قبیل موضوعات، به موضوع بحث و پژوهش در آینده تبدیل خواهند شد.